# DZIENNIK URZĘDOWY
## MINISTERSTWA ROLNICTWA

Warszawa, 5 maja 1952 | Nr 7 | Poz. 23—24

TREŚĆ:



23.

### ZARZĄDZENIE Nr 49
### MINISTRA ROLNICTWA

z dnia 25 kwietnia 1952 r.

(Nr NOO/II/9/87/52)

**w sprawie powołania Stacji Doświadczalnych Oceny Odmian.**

Na podstawie Uchwały Nr 213/52 Prezydium Rządu z dn.29.III.52 r. w sprawie powołania stacji doświadczalnych oceny odmian, podległych prezydiom wojewódzkich Rad Narodowych — wydziałom rolnictwa i leśnictwa, zarządzam co następuje:

1. Ustala się lokalizację stacji doświadczalnych oceny odmian w/g następującego rozdzielnika:

| L.P. | województwo | Powiat | Poczta | Siedziba | Typ |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | warszawskie | mławski | Kuczbork | Zielona | rolniczy |
| 2 | bydgoskie | lipnowski | Lipno | Głodowo | „ |
| 3 | poznańskie | średzki | Środa | Słupia Wielka | rolniczo - warzywnicy z labor. oceny odmian |
| 4 | łódzkie | łódzki | Zgierz | Lucmierz | rolniczo - warzywniczy |
| 5 | kieleckie | radomski | Orońsko | Łaziska | rolniczy |
| 6 | lubelskie | chełmski | Chełm | Chełm-Antonin | „ |
| 7 | olsztyńskie | morąski | Morąg | Silin | „ |
| 8 | szczecińskie | pyrzycki | Przelewice | Przelewice | „ |
| 9 | gdańskie | malborski | Lisewo | Lisewo V | rolniczo - warzywniczy |
| 10 | wrocławskie | wrocławski | Kobierzyce | Magnice | „ „ |
| 11 | rzeszowskie | mielecki | Przecław | Przecław | rolniczy |
| 12 | krakowskie | limanowski | Limanowa | Stara Wieś | „ |

2. Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Starej Wsi obejmuje pola doświadczalne w Starej Wsi i w Rokicinach pow. nowotarskiego.

3. Do zakresu działania w/w Stacji należy:
   1) przeprowadzenie doświadczeń kontrolno-odmianowych na terenie Stacji,
   2) przeprowadzenie doświadczeń produkcyjnych na polach Stacji, Spółdzielń Produkcyjnych i gosp. PGR,
   3) przeprowadzenie analiz jakości plonów,
   4) udział w naradach, dotyczących aklimatyzacji, rejonizacji, produkcji roślin uprawnych, szkolenie i urządzanie pokazów.

4. Do zakresu działania Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w Słupi Wielkiej należy ponadto:
   1) stwierdzanie oryginalności odmian, czyli ich odrębności przez dokonywanie opisów i pomiarów morfologicznych, badanie rozwoju, stwierdzanie odporności i zimotrwałości.
   2) gromadzenie materiałów opisowych i dowodowych dla Państwowego Rejestru Odmian Oryginalnych.

Minister J. Dąb-Kocioł

24.

OKÓLNIK Nr 6

MINISTRA ROLNICTWA

z dnia 29 kwietnia 1952 r.

(Nr W.N.I-5/1)

**w sprawie instrukcji o prawidłowm zdejmowaniu skór ze zwierząt rzeźnych.**

Instrukcję Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 28 lutego 1950 roku o prawidłowym zdejmowaniu skór ze zwierząt rzeźnych, stanowiącą załącznik do okólnika Nr 2 z dnia 28 lutego 1950 roku (Nr W.H.I-7/1), wydanego w porozumieniu z Ministrem Administracji Publicznej i Handlu Wewnętrznego w sprawie podniesienia jakości surowca skórzanego (Dz. Urz. Min. Rol. i R. R. Nr 5, poz. 34), zmienioną okólnikami Ministra Rolnictwa z dnia 27 marca 1951 r. (Dz. Urz. Min. Rol. i R. R., Nr 5, poz. 40) i z dnia 14 stycznia 1952 roku (Dz. Urz. Min. Rol. Nr 1, poz. 4) — zastępuje się instrukcją, stanowiącą załącznik do niniejszego okólnika.

Minister J. Dąb-Kocioł

Załącznik do okólnika Nr 6 Ministra Rolnictwa z dnia 29 kwietnia 1952 r.

INSTRUKCJA

**o prawidłowym zdejmowaniu skór ze zwierząt rzeźnych.**

**I. Bydło rogate i konie (oprócz cieląt i źrebiąt).**

§ 1. Przed wprowadzeniem zwierząt do hali ubojowej miejsce na którym ma nastąpić ubój, powinno być starannie oczyszczone z wszelkich zanieczyszczeń.

§ 2. O ile zwierzę nie ma być wykrwawione w pozycji wiszącej należy je ustawić przed ogłuszeniem głową w kierunku spadku podłogi.

§ 3. Wykrwawienia zwierzęcia należy dokonać przez przecięcie głównych naczyń krwionośnych szyi (tętnicy szyjnej i żyły jarzmowej). Skórę w miejscu przekłucia należy rozciąć w kierunku podłużnym tak, aby rozcięcie to pokrywało się z późniejszym pośrodkowym rozcięciem skóry.

Niedopuszczalna jest metoda wykrwawiania zwierzęcia drogą poprzecznego przecięcia szyi. Jedynie przy uboju rytualnym jest dopuszczalne wykrwawienie zwierzęcia drogą poprzecznego przecięcia szyi. Podczas krawienia należy głowę zwierzęcia odchylić na bok, aż do chwili całkowitego wykrwawienia, aby wypływająca krew nie zanieczyszczała skóry.

§ 4. Po zupełnym wykrwawieniu, dla ułatwienia prawidłowego zdjęcia skóry, o ile zdejmowanie jej nie odbywa się na wisząco, należy zabite zwierzę umieścić grzbietem na podkładzie o wysokości co najmniej 15 cm, ażeby nie dotykało podłogi.

§ 5. Przed rozpoczęciem zdejmowania skóry ze zwierzęcia należy jeszcze raz podłogę w miejscu uboju oczyścić z krwi, ekskrementów i innych zanieczyszczeń, jak również w czasie całego procesu zdejmowania skóry, podłogę utrzymać w stanie możliwie czystym.

§ 6. Zdejmowanie może być uskuteczniane metodą ręczną, lub mechaniczną.

§ 7. Przystępując do czynności, związanych ze zdejmowaniem skóry ze zwierzęcia, należy najpierw dokonać głównych cięć skóry i to w sposób w kolejności, jak poniżej:

1) Cięcia przed zdejmowaniem skóry z głowy oraz sposób zdejmowania.

a) U bydła.

Na głowie rozcina się skórę od podstawy lewego rogu przez okolicę lewego oka; aż do lewego nozdrza i dalej dokoła śluzawicy. Następnie zdejmuje się skórę z przedniej części pyska, z głowy (do podstawy rogów), i z lewego policzka. Z kolei podcina się skórę od wewnątrz dokoła podstawy lewego rogu. Następnie prowadzi się cięcie od lewego do prawego rogu. Dalsze cięcie przeprowadza się od podstawy lewego rogu na granicy części policzkowej, do pośrodkowej linii szyi i stąd przez pośrodkową linię szyi do rany wykrwawienia.

b) U koni.

Cięcie na głowie u konia wykonuje się od okolicy lewej krawędzi grzebienia potylicznego przez okolicę lewego oka, aż do lewego nozdrza i dalej dookoła pyska. Następnie zdejmuje się skórę z przedniej części głowy, z części głowy aż do okolicy grzebienia potylicznego i z lewego policzka. Następnie cięcie prowadzi się wzdłuż grzebienia potylicznego.

Dalsze cięcie prowadzi się od lewej krawędzi grzebienia potylicznego na granicy części policzkowej do pośrodkowej linii szyi i stąd przez pośrodkową linię szyi do rany wykrwawienia.

2) Główne cięcie środkowe.

Cięcie to należy poprowadzić od rany wykrwawienia w prostej linii przez środek mostka, brzucha, przez krocze (środkową linię zadów) aż do odbytu.

3) Cięcie na kończynach przednich.

a) Bydlęcych.

Kończyny przednie skóruje się, dokonując cięcia okrężnego tuż nad raciczkami. Następnie cięcia prowadzi się począwszy od cięcia okrężnego wzdłuż linii prostej, biegnącej przez środek przedniej strony śródręcza (części nadpęcinowej) oraz okolicy stawu nadgarstkowego. Dalej cięcie przechodzi po stronie przednio przyśrodkowej kończyny w kierunku stawu łokciowego, a stamtąd w kierunku wyrostka mieczykowatego mostka (wyrostka mostkowego) tak, aby cięcie kończyło się około 5 cm. powyżej tego wyrostka i tworzyło z głównym cięciem środkowym kąt prosty.

b) Końskich.

Przednie kończyny skóruje się, dokonując cięcia okrężnego tuż nad koronką kopyta. Następnie cięcie prowadzi się począwszy od cięcia okrężnego wzdłuż linii prostej, biegnącej przez środek przedniej strony pęciny, śródręcza (części nadpęcinowej) i okolicy stawu nadgarstkowego. Dalej cięcie na przednich kończynach prowadzi się analogicznie, jak na kończynach bydlęcych.

4) Cięcie na kończynach tylnych.

a) Bydlęcych.

Kończyny tylne skóruje się, dokonując cięcia okrężnego tuż nad raciczkami. Następne cięcie prowadzi się począwszy od cięcia okrężnego wzdłuż linii prostej, biegnącej przez środek tylnej strony śródstopia (części nadpęcinowej) i okolicy stawu skokowego. Dalej cięcie przechodzi po stronie przyśrodkowej kończyny w kierunku fałdu kolanowego, a stamtąd w linii prostej tak, aby tworzyło z głównym cięciem środkowym kąt prosty.

b) Końskich.

Tylne kończyny skóruje się, dokonując cięcia okrężnego tuż nad koronką kopyta. Dalsze cięcie prowadzi się począwszy od cięcia okrężnego wzdłuż linii prostej, biegnącej przez środek tylnej strony pęciny, śródstopia i okolicy stawu skokowego. Dalej cięcie tylnych kończyn prowadzi się analogicznie, jak na kończynach bydlęcych.

5) Przy mechanicznym zdejmowaniu skóry metodą pneumatyczną rozcięcie skóry uskutecznia się dopiero po wprowadzeniu powietrza pomiędzy skórę, a tuszę.

§ 8. Po wykonaniu głównych cięć skóry, dopóki jeszcze zwierzę znajduje się na podkładzie, należy zdjąć skórę z głowy, z przedniej i dolnej części ciała, podbrzusza, boków, dolnych części zadów oraz kończyn. Z pozostałych części ciała, jak: ogona, górnych części zadów, grzbietu i karku, zdejmuje się skórę w trakcie podnoszenia zwierzęcia w górę. Skórę na ogonie należy rozciąć podłużnie pośrodku dolnej (spodniej) części ogona, aż do odbytu.

Niedopuszczalne jest pozostawienie kości ogona przy skórze.

1) Cięcie na ogonie bydlęcym.

Ogon skóruje się prowadząc cięcie pośrodku dolnej (spodniej) strony od kity ogonowej, aż do odbytu. Odcięcia kity ogonowej dokonuje się w miejscu wyraźnego jej uformowania.

2) Cięcie na ogonie końskim.

Ogon skóruje się prowadząc cięcie pośrodku dolnej (spodniej) strony, zaczynając od miejsca zakończenia kręgów ogonowych aż do odbytu. Przed przystąpieniem do skórowa-

nia ogona należy włosie ogona, po uprzednim zwilżeniu czystą wodą, wystrzyc.

§ 9. Podczas zdejmowania skóry z tuszy zwierzęcia i z głowy należy zachowywać jak największą ostrożność, by uniknąć zacięć, wychwytów, przecięć (dziur).

Nie należy pozostawiać przy skórze tłuszczu, resztek mięsa, narządów płciowych; natomiast brodawki sutkowe (strzyki) u krów i jałówek, oraz worek mosznowy u buhai i wołów należy pozostawić przy skórze jako znamiona rozpoznawcze rodzaju zwierzęcia.

Podczas zdejmowania skóry z tuszy zwierzęcia należy ostrożnie posługiwać się nożem i skórę w miejscach, gdzie jest to możliwe, odpychać, odrywać lub tępym przedmiotem ostrożnie odbijać od tuszy. Przy odbijaniu skóry od tuszy, celem uniknięcia pęknięcia lica podczas odbijania, skóra musi być dobrze i wolno rozciągnięta i tworzyć z tuszą ostry kąt, nie większy od 35°. Uderzenie powinno być skierowane skośnie do skóry, a skórę należy uderzać tuż przy tuszy.

Specjalną ostrożność należy zachowywać przy zdejmowaniu skóry z boków (mięśni podskórnych) w okolicy nasady ogona, oraz dolnych części zadów, gdzie skóra mocno przylega do tuszy.

§ 10. Podczas zdejmowania skóry i po zdjęciu należy stronę mizdry skóry utrzymywać w czystości i nie dopuścić do zanieczyszczenia sierści wodą, krwią i kałem.

§ 11. Podczas zdejmowania skóry z grzbietu i karku należy skórę spuszczać wprost do podstawionego kosza, paczki, skrzynki lub wózka. Niedopuszczalne jest wleczenie skóry po podłodze hali ubojowej. Skórę po zdjęciu należy tak układać, by sierść nie stykała się z mizdrą.

§ 12. Przy zdejmowaniu skóry metodą mechaniczną dopuszczalne są także odchylenia od powyższych zasad, które podyktowane są samą metodą. Należy jednak zachowywać przepisy o prawidłowym rozcięciu skóry oraz ostrożność w celu ochrony skóry od pokaleczeń i zanieczyszczenia.

## II. Cielęta, źrębieta, owce i kozy.

§ 13. Ubój cieląt, źrebiąt, owiec i kóz winien odbywać się na specjalnych stolikach korytkowych; w rzeźniach, w których odbywa się ubój systemem taśmowym, może odbywać się ubój na wisząco, jednakże po uprzednim (przed zawieszeniem) pozbawieniu przytomności zwierzęcia. Zakazane jest dokonywanie uboju tych zwierząt wprost na posadzce hali ubojowej.

§ 14. Wykrwawienie cieląt i źrebiąt winno być dokonane przez przeprowadzenie cięcia poprzecznego szyi za żuchwą tak, aby cięcie to tworzyło z linią nasady uszu kąt prosty.

Wykrwawienia owiec i kóz dokonuje się przez sztyletowanie szyi na wylot pod nasadą ucha.

§ 15. U cieląt po wykrwawieniu, a przed oskórowaniem należy dokonać odcięcia kończyn przednich i tylnych wraz ze skórą, aby uniknąć zanieczyszczenia ich. Cięcie to należy przeprowadzić na wysokości racicek.

§ 16. Główne cięcia przed zdjęciem skóry należy przeprowadzić w sposób podany w § 7 pkt. 2, 3 i 4 niniejszej instrukcji. Wykonanie głównych cięć na zwierzęciu, znajdującym się w pozycji wiszącej, jest niedopuszczalne, gdyż spowoduje to zniekształcenie profilu skóry. U owiec dopuszczalne jest przeprowadzenie najpierw głównego cięcia przedniego, po czym można oddzielać skórę od piersi. Z tego miejsca sposobem wypychania należy oddzielać skórę od tuszy, a następnie dokonać pozostałych głównych cięć.

§ 17. Skórę należy zdejmować z tuszy wyżej wymienionych zwierząt możliwie sposobem wypychania, względnie odrywania, przy czym nóż ma zastosowanie tylko jako narzędzie pomocnicze.

Należy dbać o to, by przy zdejmowaniu skóry nie pozostały przy skórze mięśnie podskórne.

§ 18. Zdejmowanie skóry z górnej części zadów, grzbietu i karku może być dokonywane na zwierzęciu, znajdującym się w pozycji leżącej na stoliku korytkowym lub pozycji wiszącej.

§ 19. Kita ogonowa może pozostać przy skórze. Niedopuszczalnym natomiast jest pozostawienie kości ogona w kicie. Cięcia na kończynach tylnych wykonuje się w sposób podany w § 7 pkt. 4, w odniesieniu do cieląt ze zmianą omówioną w § 15.

W wypadku odcinania głowy u źrebiąt, owiec i kóz wraz ze skórą należy dokonać tego po wykrwawieniu zwierzęcia, a przed oskórowaniem. Cięcie to należy przeprowadzić tuż za uszami pomiędzy kością potyliczną, a pierwszym kręgiem szyjnym.

§ 20. Po zdjęciu skóry należy ją umieścić w odpowiednich naczyniach, paczkach, skrzyniach lub wózkach.

Niedopuszczalnym jest rzucanie skóry na podłogę hali ubojowej.

§ 21. Poza tym przy zdejmowaniu skóry z cieląt, źrebiąt, owiec i kóz mają analogiczne zastosowanie przepisy rozdziału I.

§ 22. W wypadku pozostawienia po uboju tuszy zwierzęcia w skórze należy ograniczyć się do niezbędnego minimum oddzielenia brzegu rozciętej skóry od tuszy, gdyż skóra, jak i mięso w miejscach oddzielenia skóry szybko ulegają zepsuciu.

## III. Świnie.

§ 23. Wszystkie świnie, poddane ubojowi, powinny być skórowane.

Nie skóruje się świń:

1. Przeznaczonych na bekony,
2. Uznanych przez organa urzędowego badania za nienadające się do skórowania z powodu podejrzenia choroby zaraźliwej,
3. Uznanych za nienadające się do skórowania przez przedstawiciela Centralnego Zarządu Skupu Surowców Włókienniczych i Skórzanych oraz
4. Zakwalifikowanych przez posiadacza zwierząt do dalszej przeróbki tuszy mięsnej.

§ 24. Świnie, przeznaczone do skórowania, należy po wykrwawieniu, a przed parzeniem opłukać z brudu i krwi, o ile warunki na to pozwalają.

§ 25. Z uwagi na różnorodność warunków oraz niejednolitość urządzeń technicznych w poszczególnych rzeźniach zezwala się na zastosowanie do parzenia świń takich metod, które najbardziej odpowiadają miejscowym warunkom, z tym jednak zastrzeżeniem, że przy zastosowanej metodzie chroniona będzie od zaparzeń ta część skóry, która ma być zdjęta.

§ 26. Zanurzanie świń, przeznaczonych do skórowania w kotle oraz ich przesuwania podczas parzenia części skóry nieprzeznaczonych do zdjęcia, jak i wyjmowanie świń z kotła musi odbywać się w taki sposób, aby gorąca woda nie popryskała skóry, przeznaczonej do zdjęcia.

§ 27. Świnie, przeznaczone do skórowania, należy parzyć w taki sposób, aby w kotle do parzenia zanurzone było tylko podbrzusze, przy czym powierzchnia wody po obu bokach świni nie powinna sięgać wyżej, niż do poziomych linii, łączących stawy łokciowe kończyn przednich i stawy kolanowe kończyn tylnych. Głowę należy parzyć nie dalej, jak około 10 cm. za nasadami uszu, tył zaś od tylnego brzegu fałdu kolanowego do około 10 cm, nad nasadą ogona.

§ 28. Po ukończeniu parzenia należy świnie umieścić na stole przy kotle, celem usunięcia sierści od części skóry parzonej, sposobem ręcznym lub mechanicznym, zależnie od urządzeń technicznych rzeźni. Po usunięciu sierści świnia winna być dobrze opłukana, celem oczyszczenia tuszy z luźnej sierści.

## Skórowanie świń.

§ 29. Do skórowania wskazane jest świnie umieścić na grzbiecie na stoliku i pierwszymi cięciami zarysować cały krupon, przeznaczony do skórowania. Cięcia, zarysowujące krupon, powinny biec po obu stronach świni, rozpoczynając od karku w odległości około 10 cm. (szerokość dłoni) za uszami i wzdłuż tylnej granicy policzka do przedniego zagięcia stawu łokciowego i dalej przez okolicę stawu łokciowego w linii prostej, równoległej od linii sutek do okolicy stawu kolanowego i przez pośladki do nasady ogona, przy czym ogon pozostaje przy tuszy. Jeżeli na skutek błędów podczas parzenia brzegi kruponu wykazują ślady zaparzeń — należy linie cięć tak poprowadzić, by części zaparzone pozostały przy świni, mając na uwadze zachowanie prawidłowego profilu kruponu.

§ 30. Po zarysowaniu kruponu należy przystąpić do zdejmowania skóry. Zdejmowanie skóry z tuszy musi odbywać się w taki sposób, by skóra zdjęta była możliwie bez tłuszczu i nie była uszkodzona nożem, by tusza świni (słonina) nie była zeszpecona śladami cięć i by tusza świni, jak i skóra pozostały możliwie zupełnie czyste.

Dozwolona jest każda metoda skórowania, która odpowiada wymogom niniejszego paragrafu.

§ 31. Skórę świńską po zdjęciu należy natychmiast składać na pół stroną słoninową do wewnątrz, celem uniknięcia jakiegokolwiek pobrudzenia ewentualnych resztek tłuszczu, które pozostały na skórze po jej zdjęciu.

§ 32. Skóry, na których pozostaly resztki tłuszczu, należy bezpośrednio po zdjęciu odtłuszczyć, dbając przy tym, by skóra nie ulegała uszkodzeniu.

Zebrany po odtłuszczeniu tłuszcz należy utrzymywać w czystości i zwrócić posiadaczowi świni, o ile zużycie tego tłuszczu nie zostało umownie uregulowane w inny sposób.

Odtłuszczanie skóry należy do zespołu pracowników, zatrudnionych przy zdejmowaniu skór świńskich.

§ 33. Stoły, na których odtłuszcza się skóry, winny być pokryte grubą płytą szklaną, marmurową, lub z innego materiału, odpowiadającego wymogom sanitarnym; krąglaki natomiast powinny być obite blachą cynkową.

Jeżeli odtłuszczanie odbywa się na czworokątnych belkach — to belki te winny być sporządzone z drzewa twardego, niesmolistego, możliwie grabowego.

§ 34. Do odtłuszczenia skór świńskich może być zastosowana każda metoda, która nie naraża skóry na uszkodzenie i odpowiada warunkom higieny.

§ 35. Centralny Zarząd Skupu Surowców Włókienniczych i Skórzanych ustala w porozumieniu z kierownictwem rzeźni, jaka metoda parzenia, skórowania i odtłuszczania w poszczególnych rzeźniach ma być zastosowana.

### IV. Przepisy porządkowe.

§ 36. Do zdejmowania skóry należy dopuszczać tylko pracowników wykwalifikowanych w tych czynnościach. Nauka zdejmowania skór powinna odbywać się pod kierownictwem osoby wyznaczonej do nauczania.

§ 37. Nadzór nad wykonaniem niniejszej instrukcji poruсza się kierownictwu rzeźni.

**Redakcja i Administracja: Ministerstwo Rolnictwa Warszawa, Krucza 37**

**Departament Budżetowo Gospodarczy Pokój 115, Tel. 749-40, wew. 37**

Dziennik Urzędowy Ministerstwa Rolnictwa w Warszawie, Narodowy Bank Polski, Oddział V w Warszawie. Konto 378-412-19 budżet dochodów Ministerstwa Rolnictwa Część 22, dział 5, rozdział 24 § 3.

**Cena 0,90 zł.**

ODBIORCA:

**Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.**

Drukarnia Akcydensowa, W-wa, Tamka 3. 3.500. Zam. 1379 z dn. 5.V.52. Podpis do druku 17.V.52. Druk. ukończ. 20.V.52. Obj. 1/2 ark. druk. Pap. druk. sat. kl. VII., A1/60 g. 3-B-16773.